

Chớ có tin vì vị Sa môn là bậc Đạo sư của mình

ISSN: 2734-9195 10:30 06/11/2025

Kinh Các vị ở Kesaputta là tuyên ngôn về trí tuệ tự do và đạo đức nội tâm của đạo Phật. Từ thời đức Phật đến nay, tinh thần ấy vẫn giữ nguyên giá trị: khuyến khích con người sống tỉnh thức, có niềm tin sáng suốt...

Bối cảnh bài Kinh Các vị ở Kesaputta (Kesamuttisutta), Tăng Chi Bộ Kinh

Bài Kinh Các vị ở Kesaputta (Kesamuttisutta) được thuyết giảng tại thị trấn Kesaputta, thuộc xứ Kosala, nơi cư trú của bộ tộc Ca-la-ma (Kālāma). Vào thời đức Phật, đây là vùng đất phồn thịnh, thường được các đạo sĩ, triết gia và giáo chủ đương thời lui tới thuyết giảng. Chính vì vậy, dân chúng Ca-la-ma thường xuyên nghe nhiều quan điểm triết lý khác nhau, thậm chí trái ngược nhau.

Mỗi vị đạo sư đều cho rằng giáo pháp của mình là chân lý, trong khi phủ nhận lời dạy của người khác.

Sự đa dạng ấy khiến người dân Kesaputta rơi vào tâm trạng hoang mang và nghi hoặc. Họ không biết ai là người nói thật, ai là người dẫn dắt sai lầm; pháp nào là chân chính, pháp nào là hư vọng. Trong tâm trạng đó, khi đức Thế Tôn cùng chư Tỳ-kheo đi đến Kesaputta, dân chúng Ca-la-ma đã đến đánh lễ và bạch rằng:

“Bạch Thế Tôn, có quá nhiều vị Sa-môn, Bà-la-môn đến đây giảng dạy, mỗi người nói một cách khác nhau. Vậy chúng con phải tin ai, và làm sao biết đâu là chân pháp?”

Từ câu hỏi chân thành ấy, đức Phật đã thuyết giảng bài kinh này. Ngài không đưa ra một giáo điều để buộc người nghe tin theo, mà khơi mở cho họ con đường tự chứng nghiệm chân lý qua tuệ giác và thực hành. Ngài dạy rằng: Đừng tin chỉ vì nghe truyền lại, vì truyền thống, vì kinh điển, vì lý luận hay vì tôn sư của mình; mà hãy tự quán sát, suy xét xem pháp ấy có thiện không, có bị người trí chỉ trích không, và có đoạn trừ tham – sân – si, đưa đến an lạc và giải thoát hay không.

Như vậy, Kinh Ca-la-ma ra đời trong bối cảnh xã hội Ấn Độ đang phong phú về tư tưởng triết học và tôn giáo. Giữa muôn vàn tiếng nói của tín ngưỡng, đức Phật đã chỉ ra con đường trung đạo của niềm tin có trí tuệ (saddhā-paññā) – niềm tin được xác chứng bằng kinh nghiệm và thực chứng, chứ không phải sự chấp thủ mù quáng.

Tinh thần ấy đã khiến Kinh Ca-la-ma trở thành tuyên ngôn bất hủ về tự do tư tưởng, trí tuệ độc lập và đạo đức hướng thiện, vẫn còn nguyên giá trị cho đến ngày nay.

Nội dung tóm lược: Kinh Các vị ở Kesaputta (Kesamuttisutta)

“Này các Kālāma, chớ có tin vì nghe báo cáo; chớ có tin vì nghe truyền thuyết; chớ có tin vì theo truyền thống; chớ có tin vì được kinh điển truyền tụng; chớ có tin vì lý luận suy diễn; chớ có tin vì diễn giải tương tự; chớ có tin vì đánh giá hời hợt những dữ kiện; chớ có tin vì phù hợp với định kiến; chớ có tin vì phát xuất từ nơi có uy quyền; chớ có tin vì vị Sa-môn là bậc Đạo sư của mình.

Nhưng này các Kālāma, khi nào tự mình rõ biết như sau: ‘Các pháp này là thiện; các pháp này không đáng chê; các pháp này không bị người trí chỉ trích; các pháp này, nếu được thực hiện và chấp nhận, đưa đến hạnh phúc, an lạc,’ thì này các Kālāma, hãy chứng đạt và an trú. Điều đã được nói đến, chính do duyên này được nói đến.”

Này các Kālāma, vị Thánh đệ tử nào ly tham, ly sân, ly si, tỉnh giác và chính niệm, với tâm câu hữu với từ, bi, hỷ, xả; biến mãn một phương, rồi phương thứ

hai, thứ ba, thứ tư; cùng khắp thế giới, trên, dưới, bề ngang, vô biên giới - vị ấy an trú, biến mãn với tâm xả, quảng đại, vô biên, không hận, không sân.

Vị Thánh đệ tử ấy, với tâm không oán, không sân, không uế nhiễm, thanh tịnh như vậy, ngay trong hiện tại đạt được bốn sự an ủi:

+ *Nếu có đời sau, nếu có quả dị thực của nghiệp thiện ác, sau khi thân hoại mệnh chung, ta sẽ sinh lên thiện thú, thiên giới - đây là an ủi thứ nhất.*

+ *Nếu không có đời sau, nếu không có quả dị thực của nghiệp thiện ác, thì ngay trong hiện tại ta sống với tâm không oán, không sân, không phiền não, được an lạc - đây là an ủi thứ hai.*

+ *Nếu có làm việc ác, nhưng ta không có tâm ác đối với ai, và nếu ta không làm điều ác, sao ta có thể cảm thọ khổ đau được - đây là an ủi thứ ba.*

+ *Nếu việc ác không có làm, thì ở cả hai phương diện, do ta làm hay không làm, ta quán thấy mình hoàn toàn thanh tịnh - đây là an ủi thứ tư.*

Này các Kālāma, vị Thánh đệ tử ấy, với tâm không oán, không sân, không uế nhiễm, thanh tịnh như vậy, ngay trong hiện tại đạt được bốn an ủi này.”

Tư tưởng chủ đạo và giá trị hiện thời của Kinh Các vị ở Kesaputta

Kinh Các vị ở Kesaputta, đức Phật không trình bày ở đây một học thuyết siêu hình, cũng không xác lập một giáo điều để con người tin theo, mà chỉ dạy phương pháp nhận biết chính - tà, thiện - ác, đúng - sai bằng chính năng lực nhận thức, quán sát và kinh nghiệm của tự thân.

Tư tưởng chủ đạo của bài kinh nằm ở nguyên tắc:

“Chỉ nên tin khi pháp ấy được chính mình thấy rõ là thiện, đoạn trừ tham - sân - si, đưa đến an lạc và giải thoát.”

Niềm tin trong đạo Phật, do đó, không phải là sự chấp nhận mù quáng, mà là niềm tin được soi sáng bởi trí tuệ (saddhā-paññā). Đức Phật khuyên người dân Kesaputta không nên tin chỉ vì truyền thống, vì lời đồn, vì uy tín của một người hay vì kinh điển ghi lại, mà hãy tự mình quán sát kết quả của pháp trong đời sống thực tế. Pháp nào khiến tham, sân, si tăng trưởng là bất thiện; pháp nào khiến tâm từ, bi, trí tuệ và bình an sinh khởi là thiện. Đây là chuẩn mực đạo đức khách quan, đồng thời mang tính thực nghiệm nội tâm, đặt nền trên nhân quả chứ không dựa vào quyền uy hay tín ngưỡng mù quáng.

Điểm đặc sắc thứ hai của kinh là đề cao tinh thần tự do tư duy. Đức Phật mở ra con đường nhận thức độc lập, vượt lên mọi hệ thống niềm tin ràng buộc. Ngài không phủ nhận giá trị của truyền thống, nhưng dạy rằng mọi truyền thống cần được soi xét bằng lý trí và kết quả thực hành. Chính điều này khiến Phật giáo trở thành tôn giáo của trí tuệ và thực chứng, nơi niềm tin không đi trước trí tuệ, mà niềm tin khởi lên sau khi có trí tuệ thấy biết.

Giá trị hiện thời của Kinh Các vị ở Kesaputta đặc biệt rõ nét trong xã hội hiện đại. Khi con người hôm nay đứng trước vô vàn nguồn thông tin, tư tưởng và trào lưu tâm linh khác nhau, lời dạy của đức Phật trở thành ngọn đuốc soi sáng, giúp giữ tâm không bị cuốn vào cực đoan và mê lầm. Bằng nguyên tắc “đến để thấy” (ehipassiko), kinh nhắc rằng chân lý phải được tự thân thể nghiệm, không thể vay mượn niềm tin của kẻ khác. Đồng thời, tinh thần quán xét nhân quả, hướng thiện, đoạn trừ tham – sân – si vẫn là thước đo phổ quát cho mọi hành vi đạo đức.

Có thể nói, Kinh Các vị ở Kesaputta là tuyên ngôn về trí tuệ tự do và đạo đức nội tâm của đạo Phật. Từ thời đức Phật đến nay, tinh thần ấy vẫn giữ nguyên giá trị: ***khuyến khích con người sống tỉnh thức, có niềm tin sáng suốt, hành xử có trách nhiệm và lấy hạnh phúc chân thật làm nền tảng cho đời sống an lạc và giải thoát.***

Tác giả: **An Khánh**